

Ks. Roman Pindel (PAT, Kraków)

Aby uwyraźnić zło grzechu. Funkcja cytatu Rdz 2, 24 w argumentacji tekstu 1 Kor 6, 15-17

Stwierdzenie „Dlatego to mężczyzna opuszcza ojca swego i matkę swoją i łączy się ze swą żoną tak ściśle, że stają się jednym ciałem” (Rdz 2, 24) zalicza się do fundamentalnych w odniesieniu do małżeństwa. Stwierdzenie to zgodnie z intencją autora Księgi Rodzaju zostało przywołane w Nowym Testamencie trzykrotnie (Mt 19, 5-6; Mk 10, 7-8; Ef 5, 31). Natomiast użycie tego samego tekstu (Rdz 2, 24) w wersetach 1 Kor 6, 15-17 w argumentacji na rzecz czystości seksualnej, zdaje się być niezgodne z intencją autora Pierwszej Księgi Biblii. Jak bowiem stwierdzenie, które uważane jest za konstytutywne dla zawarcia małżeństwa, może być zastosowane do relacji będącej konsekwencją aktu seksualnego chrześcijanina i prostytutki? Badanie funkcji cytatu Rdz 2, 24 w wersetach 1 Kor 6, 15-17 stanowi problem podejmowany w niniejszym artykule.

Segmentacja perykopy 1 Kor 6, 12-20

Nie ma co do tego wątpliwości, że wersety 1 Kor 6, 12-20 stanowią perykopę, w której autor koncentruje się na jednym temacie, jakim jest pouczenie o czystości seksualnej¹. Trzykrotnie powtarzające się w całej perykopie pytanie οὐκ οἴδατε ὅτι... (6, 15.16.19) stanowi

¹ Tak w niemal wszystkich komentarzach do Pierwszego Listu do Koryntian. Wręcz wskazuje się na *inclusio* w wersetach 12a oraz 20a. Por. W. Schrage, *Der erste Brief an die Korinther. 1 Kor 6, 12 - 11, 16*, (EKK 7, 2), Zürich 1995, 8.

pierwszą sugestią, że tekst można podzielić na kilka odcinków². Jednak takie pytanie może stanowić kolejny element, w którym autor odwołuje się do przesłanki przyjmowanej przez adresatów, a niekoniecznie wskazanie na początek kolejnego odcinka tekstu. Nie pomaga w delimitacji fakt, iż trudno jest ostatecznie rozstrzygnąć, jakie było pierwotne brzmienie wersetu 6, 16 i czy brakujące na początku ῆ (czy) w takich odpisach jak p⁴⁶ i D jest pierwotne³. Dlatego o granicach ewentualnych segmentów perykopy decyduje zawartość treściowa, występujące terminy znaczące, kryteria retoryczne oraz struktury literackie⁴. Na pewno pierwszy człon perykopy 1Kor 6, 12-20 zamyka się w wersetach 12-14⁵. Z drugiej strony ostatni segment zdaje się obejmować wersety 19-20⁶. Czy wobec tego wersety 15-18 stanowią osobny odcinek tekstu?

Za tak przyjętą segmentacją (12-14 + 15-18 + 19-20) przemawia fakt, iż w obrębie przyjmowanego przez nas wstępnie segmentu (6, 15-18) idzie o uzasadnienie zła grzechu rozwiązłości ze szczególnym uwzględnieniem godności ciała. Jednak termin τὸ σῶμα występuje we wszystkich członach perykopy 6, 12-20. Dlatego decydujące znaczenie dla segmentacji ma użycie w potencjalnym segmencie 6, 15-18 terminów zawierających rdzeń πορν- (πόρνη, πορνεία, πορνεύω), z których żaden już nie występuje w odcinku tekstu 6, 19-

² Perykopę 1 Kor 6, 12-20 na trzy części dzieli w swoim komentarzu H.-J. Klauck: 12-14 + 15-17 + 18-20. Por. tenże, *1. Korintherbrief*, (NEB NT 7), Würzburg 1992³, s. 46-49. Podobnie G. Barbaglio i in.

³ Por. H. Merklein, *Der erste Brief an die Korinther. Kapitel 5-11*, (ÖTBK 7, 2), Gütersloh-Würzburg 2000, s. 69.

⁴ Na temat struktury tekstu: R. Kirchhoff, *Die Sünde gegen den eigenen Leib. Studien zu πορνη und pornei, a in 1 Kor 6, 12-20 und dem sozio-kulturellem Kontext der paulinischen Adressaten*, (StUNT 18), Göttingen 1994, s. 106.

⁵ „Granice wolności ciała” - taki tytuł daje H.-J. Klauck właśnie takiemu odcinkowi tekstu. Te granice zostają wpieryw określone od strony koniecznych ograniczeń wolności człowieka (6, 12), a następnie ze względu na specyfikę ciała i jego przeznaczenie do zmartwychwstania (6, 13-14). Por. tenże, *1. Korintherbrief*, dz. cyt., 47. Por. R. Pindel, *Granice wolności w odniesieniu do ciała według 1 Kor 6, 12-14*, „Polonia Sacra” 16(2005), s. 243-260.

⁶ Por. R. Pindel, *Motyw kultu w 1Kor 6, 19-20*, [w:] *Sväté písmo a Boží kult. Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou*, P. Fedor (zost.), (Katolícke Biblické Dielo 20), Svit 2006, s. 59-71.

20. Wówczas w segmencie 6, 15–18 podejmowane byłoby zagadnienie oceny moralnej aktywności seksualnej chrześcijanina, zwłaszcza wobec prostytutki, skoro w najbliższym kontekście pojawiają się dwa terminy zawierające rdzeń ἁμαρτ- (ἁμαρτάνω oraz ἁμάρτημα), oba w połączeniu ze znamienym wezwaniem wyrażonym formą rozkazującą czasownika φεύγω (6, 18). Ostatecznie więc apel, kończący argumentację w obrębie jednostki 6, 15–18, skierowany do czytelnika tekstu, wzywałby do ucieczki od zachowania grzesznego, a które jest związane z łączeniem się z kobietą w sposób cudzołożny. Sam apel, zawarty w wersecie 6, 18a, a stanowiący praktyczne zastosowanie z wcześniejszej argumentacji (6, 15–17), dobrze koresponduje z mocnym zaprzeczeniem μὴ γένοιτο (6, 15c), znajdującym się na początku potencjalnego segmentu 6, 15–18, gdzie zostało ukazane takie możliwe przewartościowanie ciał stanowiących członki Chrystusa (6, 15a), że stają się one członkami nierządnicy (6, 15b).

Trudniej jednak wykazać powiązanie pomiędzy linią argumentacji w wersetach 15–18a a 18bc, zwłaszcza, że w tym ostatnim pojawia się nieoczekiwane podział na grzechy pozostające „na zewnątrz ciała” oraz „przeciw własnemu ciału”. W tym można doszukiwać się dalszego ciągu myśli o identyfikacji człowieka poprzez relacje międzyosobowe, w które on wchodzi („być z kimś jednym ciałem”). Wówczas w wersecie 6, 18 znalazłoby się przypomnienie prawdy, że sfera seksualna nie jest czymś „zewnętrznym” wobec osoby ludzkiej, ale – w przypadku nieuporządkowania – byłaby źródłem zła w odniesieniu do „ciała” rozumianego jako osoba⁷.

Wątpliwości odnośnie do przynależności wersetu 18 do ewentualnego segmentu w granicach 6, 15–18 pojawiają się przy badaniu motywu „łączenia się”, a który występuje w wersetach 15–17, ale nie w wersecie 18. Wpierw idzie o „złączenie” członków Chrystusa (τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ) z nierządnicą (6, 15), następnie kogokolwiek „łączącego się” (ὁ κολλώμενος) z nierządnicą (6, 16a), dwóch osób (οἱ δύο) w jedno ciało (6, 16b) a wreszcie, „łączącego się” (ὁ κολλώμενος) z Panem (6, 17). Tymczasem w wersecie 18 pojawia się motyw „ucieczki”, a także nieoczekiwany podział na grzechy, które pozostają „poza ciałem” oraz „przeciw własnemu ciału”

⁷ Por. H. Merklein, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 78–79.

Druga wątpliwość dotyczy elementów antropologii, które sprawiają, iż werset 18 zdaje się być bliższy wersecom 19–20. Zamiast bowiem występujących w wersach 15–17 terminów σῶμα, σὰρξ lub μέλος w wersecie 18 użyty jest termin ἄνθρωπος odnoszący się do człowieka jako podmiotu działania (czasowniki: φεύγω, ἀμαρτάνω (dwa razy), πορνεύω). Termin σῶμα wprowadzie w wersecie 18 występuje, ale jako obiekt, poza którym pozostaje każdy inny grzech (ἐκτὸς τοῦ σώματος) poza grzechem nierządu, który jest wymierzony przeciw własnemu ciału (εἰς τὸ ἴδιον σῶμα). W ten sposób werset 18 zdaje się być bliższy ostatniemu segmentowi perykopy 6, 12–20, który stanowią wersety 19–20. W tych ostatnich bowiem σῶμα jawi się jako miejsce przebywania Ducha Świętego oraz „przestrzeń”, w której winien się dokonywać kult Boga.

Także powiązania o charakterze perswazyjnym wskazują, iż werset 18 nie należy do członu 6, 15–17, stanowiącego małą jednostkę argumentacji⁸. Gdyby bowiem miał ten werset kończyć argumentację skoncentrowaną na niedopuszczalnym łączeniu Ciała Chrystusa – poprzez akt seksualny pojedynczego wiernego – z ciałem prostytutki, jak to ukazują wersety 15–17, wówczas zakończenie o charakterze przestrogi miałoby inną postać. Wówczas werset 18 mógłby mieć brzmienie „Jakikolwiek grzech popełniany przez człowieka pozostaje poza Ciałem Chrystusa. Rozwiązły przeciw ciału Chrystusa grzeszy” (jest zaś: „Jakikolwiek grzech popełniany przez człowieka pozostaje poza jego ciałem. Rozwiązły przeciw własnemu ciału grzeszy”).

Do tego trzeba dodać, że spójnik ἢ bywa używany na początku zdania pytajnego a zarazem interpretującego myśl poprzednią, a tak jest na pewno w 1 Kor 6, 2. 9; 10, 22⁹. Wówczas po myśli zawartej w wersecie 18, odnośnie działania na szkodę własnego ciała, spójnik ἢ na początku wersetu 19 rozpoczynałby zdanie pytajne, które miałoby na celu pogłębienie twierdzenia o szkodliwości grzechów przeciw własnemu ciału, które nie jest własnością człowieka zwłaszcza z tej racji, że jest ono przybytkiem Ducha Świętego (6, 19–20). Ostatecznie przyjmujemy wersety 15–17 jako segment do przeprowadze-

⁸ O jej funkcji: G. Barbaglio, *La prima lettera ai Corinzi. Introduzione, versione e commento*, (*Scritti delle origini cristiane* 16), Bologna 1995, s. 313.

⁹ Por. ἢ, WSGPNT, s. 259.

nia analizy, pozostałe zaś z perykopy 1 Kor 6, 12–20 będziemy przywoływać w miarę potrzeby przy badaniu funkcji cytatu Rdz 2, 24 w 1 Kor 6, 15–17.

Obserwacje semantyczne w odniesieniu do 1 Kor 6, 15–17

Tak jak w całej perykopie 1 Kor 6, 12–20 tak i w wersetach 15–17 dominuje terminologia odnosząca się do ciała ludzkiego i jego funkcjonowania, zaś najczęściej występującym terminem z tej grupy jest σῶμα (8 wystąpień w wersetach 12–20 oraz 4 w wersetach 15–17). Do tego dochodzi jeszcze raz użyty termin bliskoznaczny, σάρξ (6, 16)¹⁰. W wersecie 15 kluczowe znaczenie ma termin μέλος (członek ciała), użyty 3 razy. Adresaci listu winni wiedzieć (οὐκ οἴδατε ὅτι...), że ich ciała (σῶμα) stanowią członki (μέλος) Chrystusa. To samo ciało, które jest równocześnie członkiem Chrystusa, jest dysponowane przez człowieka (αἴρω, ποιέω) i może stać się członkiem nierządnic (6, 15).

Poprzez terminy odnoszące się do ciała i jego członków w badanym przez nas tekście wyrażona jest idea identyfikacji. Według niej chrześcijanin jako człowiek w swojej cielesnej egzystencji zyskuje swoją identyfikację poprzez więź z Chrystusem. Cielesność, w tym i aktywność seksualna, należy do elementów konstytutywnych człowieka i określających jego stan. To dlatego też chrześcijanin nabywa nowej identyfikacji, gdy łączy się z kobietą poprzez grzeszny akt seksualny, niezależnie od tego jak by nie precyzować terminu πόρνη¹¹. Termin ten niekoniecznie odnosi się do prostytutki w dzisiejszym tego słowa znaczeniu, zwłaszcza w rozumieniu prawa, które sankcjonuje prostytutkę jak jeden z zawodów. Termin πόρνη w badanym tekście może oznaczać kobietę, która ma pozamałżeńskie kontakty seksualne, a tekst odnosi się do jej partnera, który jest chrześcijaninem¹². My jednak dalej używać będziemy określenia

¹⁰ Termin ten występuje w miejsce σῶμα z racji użycia cytatu starotestamentalnego z Rdz 2, 24 w wersji LXX (TM ma ἡσά). Wszędzie, gdzie w NT jest cytat z Rdz 2, 24, zachowano termin σάρξ (por. Mt 19, 5–6; Mk 10, 7–8; Ef 5, 31).

¹¹ Por. H. Merklein, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 74–75.

¹² Por. R. Kirchhoff, *Die Sünde gegen den eigenen Leib*, dz. cyt., s. 67–68.

„prostyutka”, choć być może bardziej odpowiednio byłoby „kobieta, która cudzołoży”¹³.

W wersecie 16 użyte są terminy, które tworzą uzasadnienie dla wcześniej postawionego pytania retorycznego „Czy można więc wziąć członki Chrystusa i uczynić je członkami prostytutki?” (6, 15b). W wersecie 16 z terminem ciało (σῶμα lub σάρξ) łączy się liczebnik jeden (ἓν σῶμα lub σάρξ μία) dla podkreślenia ścisłej łączności dwojga osób poprzez akt seksualny, określony formą imiesłowową czasownika κολλάομαι (part.praes.pass.). Każdy, kto w taki sposób łączy się (ὁ κολλῶμενος) z prostytutką (τῇ πόρνη), stanowi z nią taką jedność jak w programowym tekście odnośnie małżeństwa z Rdz 2, 24 dwoje ludzi (οἱ δύο) mają – według Bożego zamiaru – łączyć się w jedną osobę (εἰς σάρκα μίαν). Stwierdzenie „kto łączy się z nierządnicą, stanowi z nią jedno ciało” (6, 16b) jest najmocniej uzasadnione, bo argumentem skrypturystycznym. Użyty w kolejnej frazie (6, 16c) zwrot φησὶν (domyślnie: „Pismo”) wskazuje na podstawę do uzasadnienia zła współżycia z prostytutką kogoś, kto jest wcześniej złączony z Chrystusem: Będą bowiem dwoje jednym ciałem (6, 16d). Z przywołanych przesłanek faktycznie wynika, że członki Ciała Chrystusa (τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ) stają się członkami nierządnicy (πόρνης μέλη), a ona staje się jedno z Ciałem Chrystusa (6, 15).

W analizowanym członie tekstu ważną rolę odgrywa przeciwstawienie więzi człowieka z Bogiem oraz prostytutką. Więź ta została wyrażona w wersetach 16 i 17 tym samym czasownikiem κολλάομαι (łączyć się, przyłączać). Jednak rezultat więzi – „bycie jednym” – został wyrażony na dwa sposoby, które wskazują na wartościowanie osiągniętych więzi. Złączenie z prostytutką sprawia, iż jest się z nią jednym ciałem (ἓν σῶμα), złączenie zaś z Bogiem sprawia bycie z Nim jednym duchem (ἓν πνεῦμα).

W wersetach 15–17 dwukrotnie występuje termin πόρνη (15 i 16), gdy w następującym wersecie po badanym przez nas segmencie, zostały użyte terminy zawierające ten sam rdzeń: rzeczownik πορνεία (w. 18) oraz czasownik πορνεύω (w. 18). Gdy jednak w segmencie 6, 15–17 idzie o określenie tożsamości osoby ochrzczonej przez łącz-

¹³ Na temat zróżnicowanej oceny prostytucji w starożytności: H. Herter, *Dirne*, [w:] RAC, III, s. 1149–1213.

ność z prostytutką (πόρνη), o tyle w kolejnym wersecie (6, 18) o ocenę aktywności seksualnej. W tym samym wersecie występują bowiem dwa terminy zawierające rdzeń ἀμαρτ- (ἀμαρτάνω oraz ἀμάρτημα). Do tego, na początku tego samego wersetu (6, 18) pojawia się czasownik φεύγω, w trybie rozkazującym, a wyrażającym apel o powstrzymanie się od grzechu, który stanowi łączenie się z kobietą w sposób cudzołożny.

Aby nie czynić członków Chrystusa członkami nierządnicy

W interesującym nas segmencie (6, 15–17) można znaleźć szereg elementów struktury literackiej, które po kolei omówimy. Najważniejsza opozycja, i to w całej perykopie 1 Kor 6, 12–20, występuje w wersecie 15, zaś do jej zrozumienia konieczne jest uwzględnienie wersetów 16–17¹⁴. Werset 15 zawiera bowiem opozycję, którą stanowi przedstawienie stanu faktycznego i możliwego odnośnie do ciał adresatów (τὰ σώματα ὑμῶν). W tej symetrii równoległej¹⁵ o postaci *a b c // c' b' a'* identyczne są jedynie elementy *a a'*:

μέλη Χριστοῦ ἐστίν

ποιήσω πόρνης μέλη

Ciała adresatów (τὰ σώματα ὑμῶν) są członkami Chrystusa (μέλη Χριστοῦ), ale równocześnie *mogą być uczynione* członkami prostytutki (πόρνης μέλη). Właśnie taka możliwość (forma ποιήσω może być postrzegana jako conj.aor.act. lub ind.fut.act. czasownika ποιέω) jest wartościowana na końcu tego wersetu za pomocą gwałtownego sprzeciwu μὴ γένοιτο (6, 15c), który wyraża możliwość nie do przyjęcia¹⁶.

¹⁴ Por. H. Merklein, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 70.

¹⁵ W klasyfikacji idziemy za systematyzacją przedstawioną w: R. Meynet, *L'analisi retorica*, trad. L. Sembrano, (*Biblioteca biblica* 8), Brescia 1992.

¹⁶ Por. W. Schrage, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 26, przyp. 321. 322. Na temat paralel pozabilijnych, w których występuje zwrot μὴ γένοιτο jako odpowiedź na pytanie retoryczne w diatrybie: A. J. Malherbe, *MH GENOITO in the Diatribe and Paul*, HThR 73(1980), s. 231–240.

Werset 15 jest zdominowany przez termin μέλος, występujący w tym zdaniu trzykrotnie, zawsze w liczbie mnogiej. Jeżeli przyjąć, że termin ten wyznacza *nucleum* symetrii koncentrycznej typu (a) (b) (c) (b') (a'), wówczas otrzymujemy następującą strukturę:

(a) οὐκ οἶδατε ὅτι

(b) τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν;

(c) ἄρα οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ

(b') ποιήσω πόρνης μέλη;

(a') μὴ γένοιτο.

Elementy skrajne symetrii zawierają treści odnoszące się do oceny i komunikacji. Człon (a) wskazuje na zakładaną na początku komunikacji wiedzę adresatów: „czy nie wiecie, że...” Człon (a') zawiera stwierdzenie kończące komunikację i ocenę: „oby się tak nigdy nie stało” Człon (b) oraz (b') pozostają w opozycji do członu centralnego (c). Oba bowiem zawierają treści określające sytuację τὰ σώματα adresatów, a to ze względu na relację do innej osoby. Człon (b) zawiera stwierdzenie o faktycznej sytuacji („jest”), jaką jest przynależność do tych, którzy są członkami Chrystusa (μέλη Χριστοῦ). Człon (b') wskazuje na możliwą sytuację (ποιέω w conj.aor.act. lub ind.fut.act), a jest nią uczynienie członków Chrystusa członkami prostytutki (πόρνης μέλη). W elemencie (b) sytuacja jest dana (ἐστίν), w (b') – zależna od aktywności chrześcijanina (ποιήσω). Człon centralny (c) zawiera treści o traktowaniu członków Chrystusa (τὰ μέλη) w taki sposób, że nie jest to jeszcze określone pod względem wartości. „Brać” (ἀἴρω) można, bowiem, członki Chrystusa (c) dla trwania z Panem (6, 17) lub dla złączenia się z prostytutką (6, 16).

Taka struktura dobrze służy perswazji. Wpierw, bowiem, zostaje przywołana prawda akceptowana przez adresatów („czyż nie wiecie”), będąca podstawą porozumienia między nadawcą i odbiorcą („ciała wasze są członkami Chrystusa”). Dalej, ma miejsce odwołanie się do wolności adresatów i różnych możliwości działania („wziąwszy członki Chrystusa”). Po tym punkcie zwrotnym, zawartym

w członie (c), przechodzi się do stwierdzeń oceniających możliwe działanie człowieka („uczynić członkami prostytutki”). Oznacza to absurdalną sytuację, która może być tylko gwałtownie odrzucona: „aby to nie stało się nigdy”¹⁷. Nie jest to jednak koniec argumentacji, zwłaszcza, że zwrot $\mu\eta\ \gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\iota\tau\omicron$, znany z diatryby¹⁸, zwykle raczej sygnalizuje następującą po nim kolejną jednostkę argumentacji¹⁹. Została bowiem postawiona teza, która stwierdza, iż akt seksualny z prostytutką stwarza nową identyfikację chrześcijanina wobec tej, którą on wcześniej uzyskał przez swoje złączenie z Chrystusem. Uzasadnienie tej tezy zawarte jest w następujących dwóch zdaniach, w kolejnych dwóch wersach (16–17)²⁰. Już tu jednak należy zauważyć, że pouczenie Pawła o grzechach w sferze seksualnej zupełnie nie uwzględnia argumentów używanych w odniesieniu do cudzołóstwa, znanych z ksiąg Starego Testamentu²¹.

Złączenie z Panem daje nieporównywalnie lepszą jedność

W kolejnych dwóch wersach (16–17) ta sama opozycja, ukazująca dwie możliwe relacje, w które może wchodzić ciało chrześcijanina, jest kontynuowana i pogłębiana. Wersety 16b i 17 tworzą symetrię równoległą²² o postaci $a\ b\ c\ d\ //\ a'\ b'\ c'\ d'$, w której przeciwstawiono złączenie się z Chrystusem i z prostytutką ($\delta\acute{\epsilon}$ na początku wersetu 6, 17):

6, 16b: $\acute{o}\ \kappa\omicron\lambda\lambda\acute{\omega}\mu\epsilon\omicron\varsigma\ \tau\eta\ \pi\acute{o}\rho\nu\eta\ \acute{\epsilon}\nu\ \sigma\acute{\omega}\mu\acute{\alpha}\ \acute{\epsilon}\sigma\tau\iota\nu,$

6, 17: $\acute{o}\ \delta\grave{\epsilon}\ \kappa\omicron\lambda\lambda\acute{\omega}\mu\epsilon\omicron\varsigma\ \tau\acute{\omega}\ \kappa\upsilon\rho\acute{\iota}\omega\ \acute{\epsilon}\nu\ \pi\nu\epsilon\acute{\upsilon}\mu\acute{\alpha}\ \acute{\epsilon}\sigma\tau\iota\nu.$

¹⁷ Por. G. Barbaglio, *La prima lettera ai Corinzi*, dz. cyt., s. 314.

¹⁸ W 1 Kor zwrot $\mu\eta\ \gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\iota\tau\omicron$ nigdzie indziej nie występuje. W Rz użyty został 10 razy, w Ga – 3 razy.

¹⁹ Por. A. Lindemann, *Der erste Korintherbrief*, (HINT 9, 1), Tübingen 2000, s. 148.

²⁰ Por. H. Merklein, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 76.

²¹ Por. A. Lindemann, *Der erste Korintherbrief*, dz. cyt., s. 150.

²² Por. H. Conzelmann, *Der erste Brief an die Korinther*, (KEK 5), Göttingen 1981², s. 142.

W tak przedstawionej symetrii identyczne są elementy *a a'* oraz *d d'*, nawet co do formy gramatycznej (part.praes.pass. oraz ind.praes.act.). Przeciwstawione zostały natomiast „obiekty” owego złączenia (πόρνη oraz κύριος) i rodzaje osiąganego jedności („jedno ciało” oraz „jeden duch”). Taka struktura podkreśla różny skutek, jaki osiąga chrześcijanin przez dobór osoby, z którą się łączy. Z tego powodu kluczowe pytanie, jakie stawiamy wobec tak skonstruowanej symetrii, brzmi: jaka jest wymowa przeciwstawienia ἐν σῶμα // ἐν πνεῦμα? Wszak możliwe byłoby także stwierdzenie „ten, kto łączy się z Panem, jest z Nim jednym *ciałem*” (por. 6, 17). Takie brzmienie byłoby zgodne z treścią wersetu poprzedniego, gdzie zostało stwierdzone, iż ciała adresatów są członkami Chrystusa²³. Tymczasem tekst wyraźnie akcentuje, iż skutkiem łączenia z Panem jest „bycie-z-Nim-jednym-duchem”. To zaś wskazuje na charakter Ciała Chrystusa, którego członkami są ochrzczeni²⁴.

Ten ostatni zwrot zaskakuje tym bardziej, gdy się zważy, że dwa wersety (16-17) są zdominowane przez motyw „jednego ciała”, pojawiający się w nich trzykrotnie. Ten zaś ostatni fakt prowadzi to odkrycia symetrii koncentrycznej w obrębie wersetów 16-17 o postaci (a) (b) (a'), a którą można przedstawić w sposób następujący:

[ñ] οὐκ οἶδατε ὅτι

(a) ὁ κολλώμενος τῇ πόρνη ἐν σῶμά ἐστιν;

(b) ἔσονται γάρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

(a') ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμα ἐστιν.

Kolejne trzy człony symetrii koncentrycznej o postaci (a) (b) (a') zawierają odpowiadające sobie elementy w następującym porządku: *abc // cab // abc*. Człon centralny symetrii (b) zawiera dowód skryptyrystyczny (por. Rdz 2, 24), na co wskazuje spójnik γάρ (bowiem)

²³ Por. H. Merkley, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 75.

²⁴ Por. 2 Kor 3, 17b, gdzie użyty jest zwrot τὸ πνεῦμα κυρίου, a także 2 Kor 3, 17a ze stwierdzeniem: ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν (Pan zaś jest Duchem). Por. H. Conzelmann, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 142.

oraz formuła φησί (,,mówi"²⁵ – domyślnie: Pismo)²⁶. W członach skrajnych symetrii, (a) (a'), sformułowana została „wiedza” (οὐκ οἴδατε ὅτι), którą winni posiadać adresaci. Wiedza ta, jak to już zauważyliśmy wcześniej, została zawarta w dwóch członach tworzących symetrię równoległą (elementy identyczne a a' oraz d d': ὁ κολλώμενος oraz ἐστίν). Pierwsze z tych twierdzeń wiedzy zakładanej u czytelników („łączący się z nierządnicą jest z nią jednym ciałem”) jest bezpośrednio uzasadnione argumentem skrypturystycznym²⁷ („będą, bowiem, dwoje²⁸ mówi...” [domyślnie: Pismo])²⁹. Drugie z tych twierdzeń nie zostało bezpośrednio poprzedzone pytaniem οὐκ οἴδατε ὅτι, ani też nieuzasadnione żadnym argumentem. Raczej stanowi ono stwierdzenie przeciwstawne wobec uzasadnionego, a na co wskazuje partykuła δέ w funkcji łącznika przeciwstawnego („zaś”, „natomiast”).

Zwykle w symetrii koncentrycznej w pierwszym jej członie zostaje podjęty temat po raz pierwszy w formie „problemowej”, niejednokrotnie ujęty w sposób bliski adresatom. Element centralny stanowi „punkt odniesienia”, po którym to samo zagadnienie jest przedstawione w sposób precyzyjny, wyraźny, ostateczny, a także uwzględniający treści przywoływane w członie centralnym³⁰. W elemencie ostatnim też zwykle położony jest nacisk wypowiedzi³¹.

²⁵ Dyskutowane jest, czy oraz ewentualnie czym należałoby uzupełnić formę φησί („mówi”). Niekoniecznie formę fhsi, musi dopełniać „Pismo” lub „Bóg”, ale może być ona oddana przez zwrot „to znaczy” (por. 1 Klem 30, 2 n). Por. W. Schrage, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 26, przyp. 324.

²⁶ Na temat różnych sposobów argumentacji skrypturystycznej w *Corpus Paulinum*: R. Pindel, *Pawłowa argumentacja z Pism*, [w:] *Z badań nad Biblią*, t. 8, Kraków 2004, s. 43–58.

²⁷ Na temat cytatu z Rdz 2, 24 w NT: Str.-Bill., I, s. 802–803.

²⁸ Określenie οἱ δύο jest dodatkiem LXX, który miał prawdopodobnie podkreślać monogamię. Por. W. Schrage, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 26, przyp. 323.

²⁹ Zwrot εἶναι εἰς ma zabarwienie semickie. Por. Bl.-Debr. 145, s. 1.

³⁰ Por. A. Vanhoye, *I carismi nel Nuovo Testamento*, Roma 1994², s. 34–35.

³¹ Szerzej na temat interpretacji struktur literackich w Nowym Testamencie: N. W. Lund, *Chiasmus in the New Testament. A Study in Formgeschichte*, Chapel Hill 1942.

Tak też jest w analizowanej przez nas strukturze. Zwłaszcza, że nieoczekiwane wystąpienie terminu πνεῦμα w partii dyskursywnej, w której dominuje terminologia odnosząca się do ciała (σῶμα lub σάρξ oraz μέλη), musi od razu zwrócić uwagę adresata argumentacji. Termin πνεῦμα w ostatnim, akcentowanym członie symetrii koncentrycznej, umieszczony w opozycji do różnie wyrażanej jedności „cielesnej”, wskazuje, że jedność „cielesna” – osiągnięta przez złączenie się cielesne z kobietą („jednym ciałem”) – jest innego rodzaju niż ta, w której się pozostaje, gdy łączy się z Panem („jednym duchem”). W ten sposób zastosowana w wersecie 6, 16 argumentacja skrypturytyczna zostaje wzmocniona w następnym zdaniu, a zarazem ostatnim członie symetrii, przez nieoczekiwane określenie charakteru jedności jako „duchowej” (ἐν πνεῦμα) oraz silną antytezę σάρξ/πνεῦμα (silniejszą niż inną możliwą: σῶμα/πνεῦμα)³². To dobrze służy argumentacji przeciw grzechom „cielesnym”, zwłaszcza, gdy się zważy, że wcześniej, w tej samej jednostce argumentacji (6, 15–16), Apostoł wskazywał wyraźnie, że ciała ochrzczonych są członkami Chrystusa (τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ). Z tego założenia, przyjmowanego przez adresatów (οὐκ οἴδατε ὅτι) wyprowadzał wnioski odnośnie do niestosowności aktów seksualnych z prostytutką (6, 15–16a).

Funkcja cytatu w kontekście „somatycznego” słownictwa

Ostatnio przywołane obserwacje kazały nam zwrócić uwagę na dominujące w całym odcinku tekstu 1 Kor 6, 12–20 słownictwo odnoszące się do ciała (σῶμα lub σάρξ oraz μέλη). Zaczniemy od tego, że w tak określonym odcinku tekstu (6, 12–20) termin σῶμα wciąż „żyje na wartości”. Wpierw przez wskazanie na fakt odpowiedniości σῶμα wobec Pana i Pana wobec σῶμα (6, 13d), następnie przez obietnicę wskrzeszenia σῶμα adresatów (6, 14b), wreszcie, w formie stwierdzenia, iż ich σῶμα stanowią członki Chrystusa (6, 15a), na końcu zaś, iż ciała te stanowią już teraz „przybytek” Ducha Świętego (6, 19a).

³² Por. H. Conzelmann, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 142.

Dopiero w świetle tak dowartościowanej roli i godności σώμα zrozumiałe stają się stwierdzenia odnośnie do oceny moralnej postępowania, w którym angażuje się własne σώμα. Błędem jest traktowanie σώμα tak jakby stanowiło tylko jeden z organów, którego rola jest przemijającą, a jego funkcjonowanie nie ma wpływu na „kształt zmartwychwstania” (6, 12-13). Bowiem w ciele, rozumianym jako przejaw osoby, dokona się zmartwychwstanie, zagwarantowane przez wcześniejsze wskrzeszenie z martwych samego Pana (6, 14). W tym kontekście czymś niedopuszczalnym jest czynienie tego ciała członkami nierządnicy (6, 15), skoro przeznaczeniem dla σώμα jest sam Pan (6, 13). To dlatego zwrot ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ (6, 15b) może być rozumiany jako „wziąwszy członki Chrystusa wbrew Jego woli”³³. A ponieważ grzech określony czasownikiem πορνεύω jest wymierzony przeciwko tak wartościowemu σώμα, więc dlatego należy się go bezwzględnie wystrzegać (6, 18). Tym bardziej, że - jak zostanie to ukazane w kolejnych wersetach perykopy - σώμα, zamieszkałe przez danego od Boga Ducha Świętego, jest miejscem kultu (jak w przybytku), zwłaszcza, że owo σώμα nie jest już własnością człowieka, ale Tego, kto za nie zapłacił określoną cenę (6, 19-20). Nawet w wersecie 6, 16 termin σώμα nie przyjmuje negatywnej konotacji³⁴, choć odnosi się do aktu seksualnego chrześcijanina z prostytutką. Określenie ἐν σώμα wskazuje bowiem jedynie charakter osiąganey jedności. Z tego samego powodu negatywnej konotacji nie posiada termin σάρξ w najbliższym kontekście, w argumentacji skrypturystycznej (6, 16c; por. Rdz 2, 24), która nas szczególnie interesuje.

Termin μέλος przyjmuje w perykopie 1 Kor 6, 12-20 znaczenie ambiwalentne. Wpierw bowiem ciała adresatów zostają określone jako członki Chrystusa (μέλη Χριστοῦ), i to dwukrotnie (6, 15ab), a następnie okazuje się, że one mogą stać się członkami nierządnicy (πόρνης μέλη), a to za sprawą wolnego czynu chrześcijanina (6, 15c). Trzeba dodać, że rozróżnienie σώμα/μέλη, w wersetach 15-17 wykorzystana jest w argumentacji o charakterze chrystologicznym, gdy w innych tekstach Pawła para tych terminów używana jest w per-

³³ Por. W. Schrage, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 26, przyp. 320.

³⁴ Por. H. Merklein, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 70.

swazji o charakterze eklezjologicznym (jedność Ciała pomimo różnorodności członków), jak chociażby w 1 Kor 12, 12–27.

Termin traktujący o akcie seksualnym z prostytutką oraz o „złączeniu się” z Panem (κολλάομαι) jest wieloznaczny. Podstawowe jego znaczenie, w NT wyraźnie zależne od użycia w LXX, występuje w Łk 10, 11 (proch, który przylgnał do nóg) oraz w Ap 18, 5 (grzechy przybrały aż do nieba)³⁵. W niektórych tekstach termin ten podkreśla moment przyłączenia się i zbliżenia do jakiejś osoby a zarazem środowiska (por. Łk 15, 15), który to odcień znaczeniowy szczególnie często wyzyskuje autor Dziejów Apostolskich³⁶.

W badanym przez nas tekście (1 Kor 6, 15–17) dochodzi do głosu z jednej strony znaczenie seksualne, znane już tłumaczom LXX³⁷, z drugiej zaś moment powinności moralnej, wynikający z przyjętego chrztu (por. Rz 12, 9). Tym samym więc terminem autor Listu może wyrazić konsekwencje przynależności do Chrystusa oraz aktu seksualnego z prostytutką³⁸. Nie wchodzi jednak Paweł w dyskusję na temat granic grzechu cudzołóstwa, toczonych także w judaizmie, ani też nie zamierza orzekać o możliwości zawiązywania małżeństwa poprzez akt seksualny³⁹, lecz idzie mu o wskazanie dwóch radykalnie różnych więzi między osobami: chrześcijanina z Panem oraz chrześcijanina z prostytutką. Sam sposób realizacji więzi opisuje jednak z różną dokładnością: gdy kontekst wskazuje akt seksualny jako sposób realizowania „złączenia się” z kobietą uprawiającą nierząd, to brak jest bliższego określenia sposobu „bycia jednym duchem” z Pa-

³⁵ Por. H. Seebass, *Anhangen*, [w:] *Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament*, (Hg.) Coenen L., Beyreuther E., Bietenhard H., Wuppertal (Budapest) 1993⁹, s. 22.

³⁶ Por. Dz 5, 13; 8, 29; 9, 26; 10 28; 17, 34.

³⁷ W LXX jest już używany czasownik κολλάομαι w odniesieniu do bardzo nagannie ocenianych kontaktów z prostytutką (Syr 19, 2). Tradycja rabinistyczna jednoznacznie potępia wiązanie się z prostytutką, przy jednoczesnym przypomnieniu o tej więzi, którą tworzy mąż z żoną. Por. Str.-Bill., I, 803.

³⁸ Do prowadzonej perswazji nie pasuje tłumaczenie terminu κολλάομαι przez „sprzedawać się”, jak tego chcą niektórzy autorzy. Por. S. E. Porter, *How Should ΚΟΛΛΩΜΕΝΟΣ in 1Cor 6,16.17 be Translated?*, *EthL* 67 (1991), s. 105–106.

³⁹ Por. W. Schrage, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 27, przyp. 328. 330.

nem. Na pewno jednak równoczesne pozostawanie w jedności chrześcijanina z Panem i z prostytutką jest nie do pogodzenia.

Na pewno także „być jednym duchem (ἐν πνεύμα) z Panem” jest możliwe tylko wówczas gdy w relacji człowiek – Chrystus istnieje prawdziwe uznanie tegoż Chrystusa za Pana (por. 1Kor 12, 3b). Z samego faktu, że człowiek łączy się z uwielbionym Panem (a nie z kobietą), wynika inna jakość więzi, w której ochrzczeni – jako „członki Ciała” – do Pana należą⁴⁰. Tekst – odczytywany w kontekście myśli Pawłowej – dopuszcza możliwość, iż bycie „jednym duchem” z Panem, który sam jest duchem (por. 2 Kor 3, 17), nie tylko daje udział w nowej „pneumatycznej” egzystencji (nowe stworzenie)⁴¹, ale także może sprawić, że ewentualne pokusy ze sfery, którą określa leksem πορν- mogą być przewyciężone⁴². Należy przypuszczać jeszcze jeden powód tego, że Autor używa dla relacji bipolarnej (Pan – chrześcijanin) określenia ἐν πνεύμα, nie zaś ἐν σῶμα. To ostatnie zdaje się bowiem zastrzegać do relacji międzyludzkiej, zaś samym terminem σῶμα określa wspólnotę tworzącą Ciało Chrystusa⁴³. W relacji międzyosobowej, w której – podkreślmy to jeszcze raz – bierze udział cała osoba, a więc i ciało, jego seksualności nie wyłączając. Na pewno jednak nie mieści się w tak nakreślonej teologii możliwość, by można było być równocześnie jednym duchem z Panem, zaś jednym ciałem z prostytutką⁴⁴.

W badanych przez nas wersetach 1 Kor 6, 16–17 istotną rolę pełni, zwłaszcza z punktu widzenia prowadzonej perswazji, przywołana fraza z Rdz 2, 24. Stanowi ona punkt odniesienia w strukturze symetrii koncentrycznej (*nucleum*) oraz argument skrypturystyczny dla uzasadnienia niestosowności takiego aktu seksualnego chrześcijanina z kobietą, który jest grzeszny. Wbrew pierwotnemu kontekstowi (Rdz 2, 24) oraz inaczej niż w pozostałych miejscach Nowego

⁴⁰ Por. R. Schnackenburg, *Die Kirche im Neuen Testament. Ihre Wirklichkeit und theologische Deutung ihr Wesen und Geheimnis*, (QD 14), Freiburg 1961, s. 150.

⁴¹ Por. H. Merklein, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 77–78.

⁴² Por. W. Schrage, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 30.

⁴³ Por. E. Schweizer, σῶμα κτλ, [w:] ThWNT, VII, s. 1068.

⁴⁴ Skądinąd można być „jednym duchem”, a dokładniej mówiąc, „trwać w jednym duchu”, także z innymi chrześcijanami (por. Flp 1, 27). Por. W. Schrage, *Der erste Brief an die Korinther*, dz. cyt., s. 29, przyp. 337.

Testamentu, gdzie tekst jest także przywoływany (Mt 19, 5-6; Mk 10, 7-8; Ef 5, 31), w analizowanym odcinku tekstu (1 Kor 6, 15-18) przywoływana fraza została użyta dla podkreślenia nowej identyfikacji, jaką nabywa chrześcijanin, gdy przez akt seksualny łączy się z kobietą w sposób cudzołożny.

To make evil of sin more conspicuous.

Function of quotation Gen 2, 24 in text argumentation 1 Cor 6, 15-17

Summary

The paper includes an analysis of text 1 Cor 6, 15-17 with stress put on the role of the quotation from Gen 2, 24 in the argumentation. Firstly, the borders of the text under analysis were defined (6, 15-17) and observations resulting from the usage of meaningful terms were collected. Both within the verses 6, 15, and 6, 16-17 there exists a concentric symmetry; in the first case of the (a) (b) (c) (b') (a') type, while in the second, (a) (b) (a'). In verses 16-17 an essential role, from the perspective of the applied persuasion, is played by the recalled phrase from Gen 2, 24. It constitutes a point of reference in the structure of concentric symmetry (nucleum) and scriptural argument to justify impropriety of such a sexual act of a Christian with a woman, which is sinful. Contrary to the original context (Gen 2, 24) and unlike in other places of the New Testament, where this text is referred to as well (Mt 19, 5-6, Mk 10, 7-8; Eph 5, 31), in the fragment under analysis (1 Cor 6, 15-18) the recalled phrase was used to emphasize a new identification, which a Christian acquires, when, through a sexual act, he unites with a woman in an adulterous way.